

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV"Fraan" i Frualid"Fraan" i Frualid

I Frualid, en backe
på vägen till Öved, ett stycke öster om
kyrkan, hoddle för en trollspacka,
"fraan" (frun). En sten visar ingången
till backen. Denna låg nära Öeds by
och "fraan" omgicks mycket med gubbarna.
Hon hiss l. o. m. lyftjur åt dem.

Eva av mammarna höll sig till hemme. Drängens äventyr i Frualid
det tyckte naturligtvis inte hans koimna om,
utan hon blev svartsjuk. Hon skickade drängen
till Frualid för att få reda på hur det
hängde ihop. Men på vägen dit häffade
drängen sin husbonde, som frågade, varst
* vägen mellan Öved och Sandstensbröket?

han skulle häm. Så fick han göra reda för sitt ärende. "Ja, du kan ju gott gå dit," sa' mannen, "men aktba dig för vad du har dig till. Blir du bjuden på nä't ska' du varken åta eller dricka av det."

När drängen kom till "fjärran" blev han väl mottagen och blev bjuden in i en kamrare där hon bejöd honom att lägga sig i en sång där. Men drängen stänkte på att hans husbonde sagt, att han skulle aktba sig för vad han gjorde. Så tog han upp sin karv. Det var stål i den och det skulle skydda, och därfor lade han kiven i sången. Då hörde han hur det plunksade som när något kastas i vattnet. Då förstod han att där var gjö under banken och han aktade sig för att

lägga sig i den fängen. Så plapp drägen
lyckligt undan den gängen.

Oblast lade "fråan" ut ^{redskaps} verktyg, Betalning för lagade redskap
som varo sörder, för att folk skulle få och
lägga dem. Hon leende tog en gång en "rixa"
och lagade och lade den sen på sin plats
igen. Detta tyckte "fråan" om, och på samma
ställe tog hon alv patte ut en sops och en
smörnad som betalning för vad han
 gjort henne.

"Fråan" blev i hälslagen av åskan ^{"Fråans" död}
i Brandstad. Hon hade det så ställt, att hon
var med barn. Detta var mannen var i
lyn skuld till. När hon hörde åskan, böjade
hon alv springa. Då hon såg, att hon inte
kunde komma undan för åskan, säges
hon ha sagt: "Hadé jag inte haft de-

2517

4

Här möglina (mystna, dvs. hemnes bröst
som varo svulna och tunga), hade jag
kommit undan.

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Minne
Frösta
Hälsöa
föd 1869

LUNDGS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Agda Gösta Larsson

5

2517

Ber. Smålands Häradsr.
född 1889 Hälsöa

Trollkatt

Trollkatt

Far hade en dräng,
som såg mer än andra. En gång, när han
gick hem genom skogen, hittade han
på en katt vid den s.k. Schweizerhytten.

Den var envis och viste inte låta honom vare
ifred utan rev honom i byxorna. Då gav han
honom en spark, men då blev katten ännu
värre. Drängen trodde att det var en troll-
katt, han rökat ut för.

2517

Pyslinger.

Pyslinger

Det hände en gång att man
skalltärens komma i Härjöre och en
bil skulle gå till kyrkan, så sätte de
pyslinger i ett "pjantofflesticke" i kyrn.
Pyslingarna var klädda i röda mössor.

Klasse
Frostafjord
Karlsöa
1889

Folk och Folk. Arkivet

7

2517 LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Per. av Småland Red. Frost
född 1859 i Karlsöa

Hur man döder mjölkhaven

Hur man dödar mjölkhaven

Fär hade en dräng, som
fönt hänt i Slatorps (Färs h.d.). På
gården, där han häntte var en ko, som
man inte kunde få vägen ur myälk av.
Man gick då till en plök kvinna. Hon
ordinerade, att man skulle skjuta "mjölkhaven".
Denne skulle skjutas med en silver-
knapp som kula. Kvinnan gjorde en
cirkel med krita på golvet. Sen gick
drängen ut för att skjuta haren. Han
hittade den i skepnad av en pålsaärn,
som han skjöt. Sen han skjutit
skedet skändade han sig hem till ställe

2517

8

sig innanför cirkeln. Där läste kör-
man över horron, så att ingen fall-
dom skulle skada horron.

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Svart nystan

När min far levde var
det en gång sträng åka. Då kom det ett
svart nystan rullande tvärs över går-
den. Vi blev rädda, för vi trodde att
nu skulle åskan sätta ner. Men vi
begick oss.

Svart nystan

2517

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV.

Spökerierna vid "Greve Skalle".

Spökerierna vid "Greve Skalle"

I Härjedalen fanns förr
en åttelej, som man kallade "Greve Skalle".
En man och konina hade här möts bri-
gare, när de var på väg till kyrkan.

Det var på dagen, när det var kyrkodagen.
Mannen hälsade på dem. Da' undrade kon-
inan, vad han hälsade på, för hon saq
ingenting.

2517

LUDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIVLevan

En gång var Levan
 Förener i butiken i Harlösa för att handla.
 När hon gick, glömde hon bösen på diskén.
 Hon gick tillbaka igen för att hämta bösen,
 men då var den borta. Gråtaner hon hon
 hem och berättade, att hon blivit av med bö-
 sen. "Det är inte färtigt, jag ska' nog
 skaffa den till ^{sa' Levan.} Frare på
 dagen såg man ett fruntimmer vada ut
 i vattnet vid västra stranden av Vämb-
 sjön och gå mot Fiskarhuset, där Levan
 bodde. När hon ^{kompans} gick Levans fan
 och öppnade. Kvinnan lämnade fram

LevanTillräcklighetsprincipen
och bestraffning av tjuvver

2517

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

börsen, men att dör sin bara om vingsade
sig och kunde inte få fram något gud.
Då sa' Jesus fra till hemme: "Du ska'
inte beg dig om att få andras börsar."

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIVSvartkonstböckerSvartkonstböcker

I min barndom berättade
man om en man i Skarösa, som hette Per
Hansson. Man sa', att han hade svartkonst-
bok.

JUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESÅRKIV

Baron von Schwerin på Hjularöd.

Baron von Schwerin

Baron von Schwerin på Hjularöd

på Hjularöd var mycket braäl. När han var ute och gick, hade han alltid en käpp med sig. Alla "kobläddor" han såg, stak han på käppen, och sedan han så hade smlat dem, kastade han in den på sina egna ägor, som på så sätt fick extra godsking.

När han var ute och köpte hade han alltid förridare med sig. Hos Nils Karlsson brukade han alltid ptanna för att få reda på vad som passrat. En dag frågade han som vanligt: "Nå, har du något nytt i dag?" "Ja, det har jag kanske, men det är på rålot, så det vitt jag inte si,"

sa' Nils Karlsson. Nu var baronens nyfikenhet väckt och han släppte inte Nils Karlsson, förrän han sa' vad det var. "Jo," sa' Nils Karlsson; de börjar kalla baronen för "Baron Fårkålart." "Kör, kör," sa' baronen då till kusken. Sen den dagen var Nils Karlsson fri från det förtorndet att berätta snyggheter för baronen.

ÅLANDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2517

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

När Magnus Stenbock sålde äter till danskarna.

När Magnus Stenbock sålde

När danskarna belägra.

äter till danskarna.

de Helsingborg. Såg Magnus Stenbock och
klädde ut sig till honde och gick till
det danska läget och lyöd ut äter.

Danskarna kasserade då äterna för honom
"Ja, det gör jag inting, jag skall komma
igen med andra, men de är blå."

Dagen efter stod slaget vid Helsingborg.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Den snåle prästen i Harlösa

I Harlösa var förr

en präst, som hette Gadd. Han var mycket
snål. Förr betalades ju prästalönen i tionde
och när bönderna kom med tiondet skulle
de ha en nytt brännvin. Gadd hade hårft
pärskikt somm brännvinsglas. Ingång när han
lyckades manna på en nytt, så denne: "Ja
tack, men han ser min liv dröj ut".

Prästen förstod vad han menade och sa:

"Ders fäinson ska få två."

Ån på annat sätt fökste

dars fäinson driva ned prästen. När klockaren
hade slagit ut tiondet, tog han och lässte
såder på en gammal vagn och köpte

Den snåle prästen i

Harlösa

2517

18

över fåladen så att han välte in sig
gånger. När han kom ner till präster med
fåden, var den så god som franskaf.

LUND S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2517

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIVSkatten i SkarhultSkatten i Skarhult

En som gick och sökte
efter skatter had råd även sökt i Skarhult, där
han hört, att det skulle ligga en skatt för-
varad i källaren på slottet. När han kom
ner i källaren såg han en svart löra, som
lägg på kistan med skatten. Hon hade ögon
av eld. När han kom nära, flög hon på
kororn, så att han måste bega försöket.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sägner om Hartlösa klocka.

Sägner om Hartlösa klocka

När Hartlösa kyrkas
klocka gjöts, tog gesällen för mycket
silver i malmen. Klockan kom därfor
att höras ända till Högsbyerna. När
klockgjutaren då hörde klockan, blev
han förängd och drog till Skåne. Han
haffade på gesällen i Högsby och
mördade honom där. Där låg fän
en hög av kvistar på platsen för mordet.
Var och en som förlorat brukade kasta en
käpp där. Innan färs dräng berättade
detta och han hade ören sätta på läskan.

(Samma sägen berättad av Jöns Ledergren, Slagstorp, Bjuvs församling,
Hartlösa och Ola Berglund, S. Sandby.)

2517 LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Hammarlunda kyrka

Hammarlunda kyrka

Hammarlunda kyrka

(annexkyrkan till Härjöna) skall ha stått Statt sen syndafoden
på syndafoden.

Om man hade väck Botar sjukdomar
skulle man bli bortad, om man gjord byg-
gen mot kyrkomenen.

Skara
Frästa
Hästena
Mjörs 1929

448 Skruth Gudhems
2517

22

per. brukare hildtorf

Jöd 1859 LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sagan om pigan som trampade på brödet

Sagan om pigan som tram-

I parken vid Örebro - pade på brödet

Klostrets slott stås en bildstod över pigan,
som trampade på brödet."

Det var en piga, som hänt på ett ställe.

Hon hade fattiga fräldrar och när hon
skulle gå hem, skickade hennes matmor
med henne en kaka bröd. När pigan då
skulle gå över ett kärr, ville hon inte
börnuta ner sina skor. Hon tog då
och kastade brödet och trampade på det.

Men då sjönk hon allt djupare och djupare
over i marken. Folket, som såg det, sät-
te hjälpa henne, men kom inte göra

mågot. Till slut skickade man bud
efter prästen. När han kom, kände inte
han heller hjälpa henne upp, för hon
hade sjunkit fördjupt ner. Då tog
han i stället och manade över henne
i jorden.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

S/Klara
Frösta
Hästösa
1929

2517

Jugend Klas Andersson

24

Bonde som luraade Him på sin själ

Född 1859
Hästösa

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Bonden som luraade Him på sin själ

Det var en gång när

Bonden som luraade Him på

sin själ.

Him gick omkring på jorden och sörvade själar. Då kom han till en bonde och ville ha hans själ också. Men det ville bonden ej ge med på. Då kom bonden att släppa en "fis." "Kom du ta fätt den, ska' du få min själ," sa' bonden. Fän iväg efter den. Han sprang efter den i sju år, innan han fick fätt i den.

Då fick han tag i ett stycke av den, som hängande i en törnebuske. Då tog hin det som var kvar i en ask och satte i väg till bonden. När hin

AD 1176

da öppnade asken, sa' bonden: "Där är
inte hela," sätta sa' räddade han om själ
den gången.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Bonden och Fan

Fan kom en gång till en

bondes och ville ha hans själ. Men det ville
bonden visst inte gå med på. Men hur
det var gav han fan slut efter. Bonden
hade fört hittat en nöt, med ett mack-
hål i, och så så han till slut till fan:

"Kan du kryssa in gressom det här hålet,
så ska' du få min själ." Bonden hade
en plugg till hands, och så fort fan
hade krypat in gressom hålet, passade
han på att slå in pluggen i hålet, så
att han inte kunde komma ut.

Sen tog bonden och stoppade nöten i

Bonden och Fan

Ab 3308

västalommans och synang till närmaste
smeden. "Kan du knäcka den här nöten?"
sa' han till smeden. "Ja, det var väl ingen-
ting," sa' smeden. "Men du får ta den
största fläggen." Så tog smeden
nöten och laddade den på ambolten
och slog till. Da blev det verk-
lig som om Bris var töö.

Grisorna yrde omkring och både
taket och mer flög av smedjan.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

När Fan skulle ha jordbruk

När Fan skulle ha jordbruk

Det var en gång en bonde

Aa 1030

som kom överens med Fan, att de skulle ha
ett jordbruk tillsammans. Men först skulle
de bestämma, hur de skulle dela skörden.

Bonden valde då det som växte över jorden.

Fan gick med på det och sätter skulle han
så ha det som växte i jorden. Bonden
tog så och sätter såd. När man så skulle
skördas, ficks bonden såden, men Hvis bara
stubben.

Nästa gång när man skulle bestäm-
ma vad var och en skulle ha, var Hvis sis
av skadan och sa; att han nu ville ha

det som växte ovan jorden. Då tog bonden
och sätte potatis. Så fick bonden potatisen
men han fick möja sig med bara Janet.

Det hörde året skulle de ha som
på ollonbete. De släppte varsin på en
gång. När de så skulle hämta brinor från
skogen visste de inte, vilka var och en
räddde om. Då sa' bonden: "Jag slog en
komb på runyan på mina, minn jag släp-
pe ut dem". Så skulle bonden ha alla
brin, som hade kommit på runyan. Men
det var ju de grannaste och fetaste, för
det är ju bara på de magraste och dåligaste
runyan hänger råttor ner. Så fick bon-
den alla brinen, utom en gammal torr so,
den var den enda som runyan hängde råttor ner
på och henne fick han.

Barnet

När det barn skulle dö,
pås, skulle man alltid förr lägga in silver-
penning i dopklationingen, så blev barnet rikt.

Fäl, skulle alltid stå i vaggan
ligga i vaggan, för att barnet inte skulle
käla bortbytt.

Om barnet hade någon medel mot barnsjukdom
åkommna, när det låg i vaggan, skulle
man skjuta över vaggan. Det skulle
tydla.

Barnet

Dopet

2517

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIVMedel mot närtor

Min far berättade, att om
man hade närtor, skulle man en kväll, när
det var mörkret, gå bakom en dörr med näjon
springai, och hålla handen bakom springan,
så att mannen lyste på närtorna. Så skulle
man säga: "Jag tror, att här är näjon.
sing, men jag ser, att här är ingenting."
Näget annat fick man inte säga.

Medel mot närtor

LUND'S UNIVERSITETETS
FOLKMINNESARKIV

Soldatens blåkullafärd.

Soldatens blåkullafärd

Då var en soldat i
Bammarkunda eller kanske det var Halmby
(båda socknar i Fjärås härad), som red till Blå-
kulla en gång. Men den gången hade han
ej läst riktigt, så han kom ej högt upp
mög, utan fönde emot kyrktornet i Halmby.

Karl
Frösta
Kärboå
mfd 1929

2517 ~~frid~~ frid Karlsson
Vid av Fridtjof Kort
LUNDs UNIVERSITETSGR
FOLKMINNESARKIV Född 1859 i Karlsson
33

"Blasius" och "Per med den hede steuen".

Blasius "och Per med den hede steuen

(3 febr) skulle det bli en bläsig sommar.

Den 22 febr. kallades

"Per med den hede steuen". Efter den dagen förade det lika mycket oväder från varifrån.

Åskviggars

Åskviggars

När åskan slog ner,
frodde man det ner en sten, sora slog
ner. I stenyxor, som man fann i jorden,
frodde man varå sådana stenar,

Åskan slog en gång ner i nälvatten av
mitt hem och min fars dräng gick då ut
och grävde på det stället, där han frodde,
att åskan slagit ner. Han fann där en
sten, som han frodde vara åskvigen.

Krona

Bosta

Härlösa

medd. 1929

Ned. Evert Andersson
2517

Mr. Eriksson Lindeberg

född 1859 i Härlösa

35

"Märkvärdiga" stenar : Härlösa .

"Märkvärdiga" stenar : Härlösa

I min barndom fala- Steinen som vänder sig
de man om, att "storsten i bänken, som
vinner stora mör i Planholmen
(^{ölbukett} Hälmarö), vände sig om när
gång den luktade mybakat bröd. Detta
uppfattades humoristiskt.

Öster om Härlösa kyrka fättekastet mot Härlösa kyrka
i prästgårdens trädgård låg förr en stor
sten. Den hade kommit dit, då man, jo
det viset, att jätten på Ronslektklint
inte lyckte om att hörta bjällerklangen
från Härlösa kyrka. Så tog han en sten
i sitt häxspår och skelle "drämma"

2517

36

till kyrkan. Men stenen kom vid siden
om. Stenen är sprängd om.

2517

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIVHarlösa by före skifteet.Harlösa by före skifteet

Harlösa by sträckte sig
 från ände från Harlösa gärden till det hus, där
 sadelmakare Persson nu bor (nuvarande väster
 om Harlösa kyrka). Där det nuvarande sta-
 tionsbantället är fanns då inte mer än
 ett par hus. Från dessa ledde en gästig till sträde
 kyrkan. Den kallades "Skarpasträdet",
 eftersom där låg så många stenar på den.
 Den gjorde en prång och kom fram till kyr-
 kan vid sydosttra hörnet av kyrkogår-
 den. Här låg då en källa, som kallas
 för "Tolpkäldan". — I Harlösa ägde ut-
 brytningen rätturum förrän vid 1800-talets mitt.

Läge och omfångKälla

LUND UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Byordningen i Hjälmaröd?

Byordningen i Hjälma

Ända sills i slutet av

röd.

1800-talet hade man i Ålvunnet (Hjälmaröd^{*})
ålderman. Den första maj samlades byns
männar. Då gick man ut på fäldden för att
se efter om alla gårdsgårdar varo i rätt skick
samt att det inte fanns för många kreatur på
bete. Därefter hade man gille.

Åldermannssystan gick i tur och ordning över hela
de olika gårdarna.

* Hemmanet kallas nu officiellt Ålvunnet och Hjälmaröd är endast
en gård. För lång med Hjälmaröds gårdar i en hel by (Se kontakta)

HEDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Skrock vid baktning.

"Lustiga linsen" i

Skrock vid baktning
(Låna surdeg)

Viken (Härjöa socken) bodde en man, som hette Nils Olson. När hustrun ^{var} ~~var~~ ^{var} gång skulle baka fäckte hon, att hon skulle låna surdeg på flera ställen — jag minns inte om det var sju eller nio ställen — så skulle hon slippa att baka på länge, för brödet skulle då bli drygt. Men de hade en liten pojg, som sprang uti salade om detta för naboarna. När hon sa kom för att låna surdeg, så fick hon ringas, var hon kom.

2517

40

JUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Smörkärning

När man hade kärnat

smör och klappat ihop smörklippen,
skulle man förr alltid pita ett kors
över den.

Smörkärning

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIVSkrock vid vävningSkrock vid vävning

om någon kom in
i en stuga, där man satt och vävde, och
"plättade" med handen på väven, så kunde
han göra på mycket, att isolaget gick bön-
der. Men om man slog personen på frig-
garna med skattan, kunde han inte göra
någnt.

Folkmännen uppteknade efter bröckare Lindkvist, Flaubert, Harlösa
Somelius förfteckning.

LUND UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

"Från" i Frualis	1.
Trollkatt	5.
Pysstingar	6.
Hur man dödar mjölkharen	7.
Svart rystan	9.
Spåkerierna vid "Grose Skalle"	10.
Levan	11.
Svartkonstböcker	13.
Baron von Schwerin på hjälteöd	14.
När Magnus Steinbeck sålde åter sin danskarna.	16.
Den snale prästen i Harlösa.	17.
Skatten i Skarkull	19.
Sägner om Harlösa klocka	20.
Hammarklunda kyrka	21.
Sagan om pigan som trampade på brödet	22.

Bonden som harsl hing på sin gål	24.
Bonden och Fan.	26.
När Fan skulle ha jordbruk.	28
Barnet (Dop etc.)	30.
Medel mot närtor	31.
Soldatens bläckulla färd.	32.
"Blaains" och "Per med den hede stenen".	33.
Öskninggar	34.
"Markvärdiga" stenar i Hartösa	35
Hartösa by före skiftet	37.
Borgdringen i Kjälvaröd.	38.
Skrock vid baktning	39.
" Swörkårring	40.
" våning	41.